

**Antoninus Diana Panormitanus, Clericus Regularis, Doctor
Celeberrimus, Coram S. D. N. Alexandro VII. Episcoporum
Examinator, & Sancti Officij Regni Siciliae Consultor,
Coordinatus, Seu Omnes ...**

Diana, Antonino

Lugduni, M. DC. LXXX.

3. An Clericus Nobilis injustè aggressus fugere, si dedecus ei è fuga obveniat? Et an Clericus, & religiosus non possint occidere sine peccato injustitiae, & religionis invasorum minantem alapam, vel ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76432](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-76432)

re) efficeret, vt se ipsum tuò à periculo sine aggressoris morte liberaret, in tali dicendum est cum moderamine inculpatae tutelae interfuisse. Et non desinam hic apponere verba Alphonfi de Vega in summ. vbi tom. 1. cap. 127. cas. 12. sic ait. [Para que vno se defienda con la moderacion deuida son necessarias dos cosas, la primera que no se pueda defender el acometido de otra manera; para conocimiento de lo qual basta vna probable coniectura, y no es necesario examinar si de otra manera podra huyr el peligro, porque en semejantes encuentros falta la consideracion para examinar esto. La segunda, que no ponga mayor diligencia de la que probablemente es necessaria para defenderse.] Sic ille. Et hæc omnia vera sunt, non solum vt quis se defendat à morte, sed etiam à vulnere, & à quacumque alia graui iniuria, vt infra videbimus. Et tandem pro fundamento infra dicendorum notandum est, quòd quilibet inualus potest licite occidere inuadentem se, etiam cum liberum sit illi, fuga euadere, si tamen fuga esset illi dedecorosa, quod non esset in Religioso Clerico, & homine inferioris notæ. Ita Hurtado de Mendoza in 2.2. disp. 170. §. 135. & communiter Doctores, & nos infra.

RESOL. II.

An liceat in foro conscientia occidere aliquem pro defensione honoris?
 Et quid, si persona sit Ecclesiastica, aut Religiosa, an teneatur fugere, vt filij teneantur fugere Patrem, & animum, & frater minor natu fratrem maiorem, aut si inualus sit persona de infima plebe?
 Et quid, si aggressor sit ebrius, aut furiosus?
 Et quid est sciendum si inualus sit miles? Ex p. 5. tr. 4. Ref. 9.

§. 1. Negatiuam sententiam mordicus defendit Sylu. in 2.2. D. Th. q. 64. a. 7. quaritur 9. concl. 2. Binsfeld. in comm. de iniurijs & damno dato c. 1. q. 5. concl. 8. Bald. lib. 4. con. 312. & alij. Et ratio est, quia defensio honoris cum occisione in nostro casu non est iuris naturalis, nec ex eo iure descendit. Et pro eodem titulo quo defensio vitæ confirmatur, non potest hæc defensio honoris stabiliri. Antecedens probatur ad hominem. Si esset iuris naturalis, aut ab eo iure descenderet, æquè Clericis & laicis cõpeteret, quia ea, quæ sunt iuris naturalis, conueniunt toti speciei hominis, vt patet. & ea est ratio quare vnicuique competat contra quemcumque defensio vitæ cum occisione, quia est iuris naturalis vim vi in tali casu repellere, quæ defensio nec ab imperatore, nec à Papa tolli potest. ergo, &c. Cæteras rationes videbis apud Syluum. Vnde Andreas Gail. obseru. 100. n. 8. dixit contrarium sentientes magis politicè, quàm Christianè scribere & disputare.
 2. Sed parum modestè hæc dicit, nam affirmatiuam sententiam modo quo infra explicandam puto Christianam & probabilissimam esse, quam teneant Sotus, Nauarrus, Nauarra, Valentia, Bannez, Salonijs, & Aragonius, quos citat & sequitur Zannerus tom. 3. disp. 4. quest. 8. dub. 4. num. 73. quibus ego addo Turrianum in 2.2. tom. 2. disp. 28. dub. 3. num. 1. & me citato Escobar p. 1. de puritate & nobilitate probanda, quest. 1. §. 8. num. 13. Azorium tom. 3. lib. 2. cap. 1. quest. 14. & Molinam tom. 4. tr. 3. disp. 17. Dico igitur pro defensione honoris qui alicuius sit momenti, ratione habita personarum ac circumstantiarum concurrentium licitum esse interficere aggressorem, quando aliter honor conseruari non potest, vt si sit homo ingenuus, cui dedecori sit fugere, quando alius eum aggreditur tunc esto fugiendo & vitam propriam & aggressoris possit conseruare, non

teneatur fugere, sed defendendo propriam personam, & proprium honorem, interficere potest iniultum aggressorem, quando aliter non potest simul vtrumque conseruare. Ita Sotus de iust. quest. 1. ar. 8. Nauar. in man. cap. 15. num. 3. Ant. Gom. 3.2. nr. resol. cap. 3. num. 23. & Doctores communiter, Conartuius autem Clement. si finis p. 3. §. vn. num. 4. anceps est, tamen in eandem partem inclinare videatur. Probatur hæc sententia, quoniam pro defensione bonorum externorum licitum est occidere inualorem, sed honor pretiosior est bonis externis, ergo pro defensione honoris, quando alicuius est momenti, neque aliter defendi potest, sed mittitur, licitum est interficere iniultum aggressorem. Dicitur est quando alicuius est momenti, habita ratione personarum ac circumstantiarum concurrentium. Quoniam si persona non sit dedecori fugere, vt quia est persona Ecclesiastica, aut religiosa, cui dedecus est arma sumere, teneatur fugiendo conseruare vitam propriam ac proximi. Item quoniam si inualus persona sit de infima plebe ac talis, cui dedecus non sit fugere, aut parum admodum, teneatur etiam fugere. Ingenuus etiam si sine vilo dedecore potest se recipere. antequam aduersarius adueniat, teneatur etiam id efficere. Ratio autem horum omnium est, quoniam si cum modico suo detrimento possit mortem proximi vitare, teneatur id efficere. Inter milites autem, esto inualus humili loco sit natus, & aggressus sit ingenuus, regulariter non teneatur inualus fugere, quoniam id magno illi est dedecori, habita ratione status, militatque disciplina, quam sequitur. Quando ex fuga magis periclitaretur inualus, quàm si non fugeret, quia aggressor maiores vires assumeret, aut à tergo ita fugiens facilius interficeretur, vel incideret in incidas, ei paratas, non teneatur fugere, esto esse persona Ecclesiastica, aut alia, cui fugere non esset dedecus, & hæc omnia docet Molina loco cit. Notandum est tamen hic obiter nunquam licere ebrium, aut furiosum inualorem interficere, quando potes fugere, quia talem fugere non probrolium, sed potius non fugere. Ita ex Baiardo rectè docet Maldetus in 2.2. D. Th. tr. 1. cap. 1. dub. 12. Item teneatur fugere filij patrem & animum, frater minor natu fratrem maiorem, fuga enim istorum non timidati, sed pietati abscribitur. Ita Hurtado de Mendoza in 2.2. disp. 170. sect. 16. §. 136.

RESOL. III.

An Clericus nobilis iniuste aggressus teneatur fugere, si dedecus ei è fuga eneniat?
 Et an Clericus, & Religiosus non possunt occidere sine peccato iniustitie, & Religionis, inualorem minantem alapam, vel fustis ictum, nisi timeatur iam ex tali percussione vulnus, vel aliud damnum corporale? Ex part. 8. tr. 7. & Misc. Ref. 46.

§. 1. Doctores absolute asserunt Clericos non posse occidere inualorem si fugiendo possunt mortem euadere, vt de viris infima conditionis in superiori resolutione probauimus. Ita Dicastillus de iust. lib. 2. ar. 1. disp. 10. dub. 5. num. 67. & alij communiter.
 2. Verum ergo alibi adduxi Filiuicium hanc doctrinam limitantem in Clero nobili, & ita nouissime etiam docet amantissimus Dominus meus Cardinalis de Lugo de iust. tom. 1. disp. 10. sect. 8. num. 167. vbi sic ait. Limitatur hæc doctrina, vt non procedat vniuersaliter quoad Ecclesiasticos, & similes personas, sed regulariter, quia communiter non tribuitur eis magno dedecori fuga, si tamen in aliquo casu ij etiam magno dedecus ex fuga incurrerent, non teneantur fugere, quia regula propofita formaliter est vera, neminem, quicumque

Sup. hoc in fine præcedentis Ref. & in Ref. seq. §. 1. & in Ref. r. post seq. per totam.

Pro militibus in Ref. 3. nor. præteritæ, §. Neque. ad medium, verif. vt sunt Militares.

Sup. hoc infra in Ref. 47. §. 1. & 2.

Quamuis non plene sup. hoc lege tam pro filiis erga Patrem infra ref. 40. & 41

Cor nunc hæc sequetur. §. Sed. Alibi in ro. 1. tr. 5. ref. 2. alibi & 127. §. Nota tamen. cuta sim in fine, & ibi in tr. 2. ref. 11. §. Sed ego breuiter prope finem, verif. licet de Clerico Nobili.

quicumque ille sit, teneri fugere, quando absque graui damno fugere non potest, vnde cumque illud proueniat. Ita Cardin. de Lugo. Imò P. Gaspar. Hurtado de iust. & iure disp. 11. diff. 11. de omnibus Clericis secularibus loquens, asserit, rem esse dubiam, si teneantur fugere ab iniusto aggressore, & ante illum ita etiam sentit P. Valquez opusc. de restit. cap. 2. §. 1. dub. 9. n. 35. vbi sic ait: Clerici, & Religiosi, quibus hoc non est dedecus, non possent defendere se, si fugere possint, quia illis non esset dedecus, cum in populo non sint habendi vt homines bellatores, sed humilitatem profiteantur, vnde in eo casu non posset dici, quod tuerentur honorem suum, quia reuera non est honor suus, & ita contra iustitiam, & religionem peccarent, & restituere tenerentur. Imò addeam quòd non possunt occidere sine peccato, & iniustitiam, & irreligionis, inuaforem immanem alapam, vel furtis ictum, quia inde timeri non potest dedecus, aut amissio veri honoris, sed potius maximum humilitatis nomen, & gloria, nisi timeretur iam ex tali percussione vulnus, vel aliud damnum corporale, tunc enim liceret inuaforem occidere si aliud non esset reliquum remedium. Quamuis autem hæc limitatio in iis casibus videatur vera de Religiosis, quia illis non sequitur dedecus, de Clericis tamen aliquantulum dubia est. Ita Valquez.

Sup. hoc infra in Ref. 64. §. ult. ad l. 7.

Sup. hoc in Ref. seq. §. Non defina, & lege etiam ibi à medio §. Sed omnino. ver. Ad dunt tamen. & Ref. eius annot.

3. Et hæc sententiam in fauorem omnium Clericorum absolute tenet Georg. Obrechtus tract. de defens. necessaria, c. 10. n. 16. vbi sic asserit: Et propterea nec Abbatis opinio, in cap. significasti 18. exiv. de homicid. probanda est, dicentis de rigore iuris verius esse, vt nemo, cuiuscumque sit conditionis, teneatur fugere: at in foro conscientie habendam esse rationem personarum, vt si quis sit Clericus, quòd teneatur fugere, cap. suscepimus 10. vbi, & gloss. in verb. interiretur, exiv. d. tit. Cum enim omni iure permissum sit vim repellere, de quo supra c. 1. & 4. & cum non rigor iuris, sed ipsa natura, & æquitas, cuiuscumque contra quocumque defensionem concedant, de quo supra c. 1. 3. 4. 5. & 6. sanè non est quòd Clerico defensionem adimamus, quæ illi omni iure tributa est. Hæc Obrechtus. Sed sententiam Abbatis communiter tenent Doctores. At nouissimè Emanuel Themudo in decis. Archiepiscopi Olyssiponen. dec. 83. n. 16. docet negatiuam sententiam, asserentem Clericum nobilem aggressum, non teneri fugam arripere. Ideo tu cogita.

RESOL. IV.

An non solum vir infima conditionis, sed etiam vir Nobilis aggressus, si ex fuga possit euadere mortem, teneatur fugere, & non interire aggressorem, vim vi repellendo? Ex p. 8. tr. 7. & Misc. Ref. 45.

Pro doctri. na, & personis contentis in hac Ref. supra in fine Ref. 1. per totam.

§. 1. **A**firmatiuam sententiam docet Henricus Bocerius tract. de duello, cap. 10. n. 46. vbi sic ait. Et hic non distinguimus inter Nobiles & plebeios insultatos. Primo, enim, eadem illæ rationes iam adductæ etiam in plebeis procedunt, si & illi in dubio vitæ discrimine constituti fuerint. Secundo, leges de legitima violentia propullatione lata, generaliter, indefinite, & sine vlla distinctione loquuntur, vbi autem lex non distinguit, ibi nec nos distinguere debemus. Erubescimus enim sine lege loqui, Nouell. 18. de viene & semisse, c. 5. consideremus autem. Tertio, necessaria & legitima hæc defensio origine iuris naturalis, & iuris gentium est. d. i. vi. de iustitia, & iure, d. l. scientiam 45. §. qui cum aliter, ff. de iustitia, & iure, d. cap. significasti 18. in fin. exiv. de homicid. & d. l. 1. §. vi. vim vi. ff. de vi & vi armat. At ius naturale, & gentium cum omnibus hominibus, Nobilibus, & ignobilibus, commune est. Ius civile §. & homines populi 9. ff. de iustitia, & iure, §. 1. §.

ius autem civile, & §. ius autem gentium. Insti. de iur. naturali, gen. & civil. Atqui semper & vbiq; æquum, & bonum est vtrumque illud ius naturale & gentium. Ius pluribus 11. ff. de iustitia, & iure. Vnde hæc legitima defensio, quæ non in fuga consistit, sed in reparatione, tam in plebeis, quam Nobilibus procedit. Ita Bocerius; cui etiam adde Ioannem Harprecht. in comment. ad Insti. l. iust. som. 4. tit. de publicis iudiciis, §. item iust. Cornelian. n. 121. vbi ita asserit: Si insultato ventimiliter fuga periculosa non sit futuratur, certe is, remota omnis inter plebeios & nobiles, honoratos & infames differentia (cum enim leges, de defensione legitima lata, generaliter, indefinite, & indistincte loquuntur, adeoque inter nobiles, & ignobiles non distinguant, nec nos distinguere debemus, argum. de priu. §. ff. de Publ. in rem act. Erubescimus quippe sine lege loqui, Nouel. 18. c. 5.) fugere tenetur, si omnino iustius esse velit. Quamquam ergo fugam arripere non sit fortitudinis, non sit nobile, non sit honestatis, sed timiditatis signum, vitæque vexillum; tamen cum ea deum vera sit virtus, quæ cum pietate, cum Christiana proximi dilectione, cum religionis candore non pugnet, argumento eorum, quæ D. Paulus ad Romanos, c. 12. & 13. item 1. ad Corin. c. 13. & passim scribit: optimè profectò hominibus ratione præditis, & Christiana Religione institutis conuenit, vt non vsque adeò strictè isti humanæ Philosophiæ inhærent, sed cum diuinis ex litteris reformati, & in Philosphiam Christianam commutare ac conformare non erubescant, adeoque sibi quam diligentissimè caueant, ne pro tantillo proprii honoris, vitam alicui adimant, hocque peccatum suam conscientiam miserè facient, quæ tamen debet esse veluti speculum, sine macula: nihilque nos ita exhilarare solet, sicuti conscientia bona, vt ex Nazianzeno refert Beulthius ad Iadmanendi 3. l. n. 826. ff. de iur. iurand. Sed & usquam in iure nostro scriptum legitur, quòd ille dedecus committat, & dignitatem suam deformet, qui fuga non tam propria, quam ipsius aduersarij, cum ferro contra se venientis, salutem consulit, quæ eedere mauult, quam lacerare aggressorem iratum. Nec officiet, si dixeris, leuis tamen nota macula aspergi fugientem, præsertim hoc nostro corrupto seculo, quo fugere, suamque salutem plebeis committeret, non viri fortis, sed leporis, ac mulierculæ timide esse, ab omnibus propè creditur, argum. l. omne delictum 6. §. qui in acie fugam 3. ff. de re militari, l. 1. §. cum dominus 11. ff. ad S. C. Syllan. Cum enim is leuis nota macula aspergi dicatur, cuius opinio ac verecundia oneratur apud bonos tantum, & graues viros. l. fratres 37. C. de inoffic. testam. l. ea, que 15. & l. verham 17. Col. ex quibus caus. infam. irrogat, & explicitum in §. 1. ff. de iniur. n. 122. non apud plebem, seu vulgus imperitum, quod etiam honorum virorum facta, quantumuis iusta, plerumque reprehendere solet: nihil est, quo in sententiam contrariam pertrahi se quisquam patiatur. Mala quippe potius pati quis debet, quam peccatum facere: nec quis debet pro metu leuiores infamia, peccatum mortale incurere, c. l. sacris 1. de his, que vi. meit. sue causa sunt, cum duobus ex malis sit eligendum minus. can. quod David 3. & can. sequent. cau. 22. n. 4.

2. Neque verò, dum statutus nobiles æque ac ceteros inferioris conditionis viros, fugæ alitudo esse, si per eam impendens periculum commode vitare queat, reum impietatis facimus Imper. Carolum V. qui in ordinarione iudicij criminalis, art. 140. & 141. inter viles personas, & honoratas distinguere videtur, illique viles personæ resisteret non permittit, his permittit. Nam aggressori resisteret non permittit, his permittit. Carolus eo in loco moderatè pietatis minimè exclusit, sed potius vitæ & honoris tue exultationis periculum coniungit: ac proinde constitutio isthæ Carolina non distinetiue, sed coniunctiue accipienda est, licet, si cum honore vita quoque ipsa in periculum incideret,